

Valentina Gulin Zrnić, Kwartovska spika, Značenje grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu, Institut za etnologiju i folkloristiku, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 2009., 297 str. (Biblioteka Nova etnografija) (Biblioteka antropologije i etnologije)

Prva knjiga Valentine Gulin Zrnić, *Kwartovska spika: značenje grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu*, odraz je istraživačkih interesa kojima je autorica zaokupljena posljednjih nekoliko godina, a tiču se odnosa između zajednice i urbanoga lokaliteta. Grad i njegova svakodnevica propitkuju se tako, s kulturnoantropološkoga gledišta, kao podloga i čimbenik specifičnim vrstama zajednica i identiteta što nastaju iz privrženosti lokalnom urbanom prostoru. Istraživačku je pozornost autorica usmjerila prema području Novoga Zagreba, čija naselja kao posebne urbane jedinice počinju nicati od sredine prošloga stoljeća. Znakovito je pritom napomenuti kako je "proizvodnja" Novoga Zagreba, što se događala u natkriljenosti socijalističkim sustavom, bila povezana uz ideju o nastajanju dijela grada "novoga društva novoga čovjeka novoga vremena".

Knjiga se sastoji od četiriju većih cjelina koje mogu funkcionirati i kao posebne jedinice, odnosno mogu se čitati odvojeno. Prva od njih – "Kulturnoantropološko istraživanje grada" – uokviruje teorijske i metodološke (autoetnografija, insajderstvo, intervju, sudioničko promatranje, arhivska građa) postavke istraživanja. Ovdje autorica uvodi, objašnjava i kritički se osvrće na pojedine antropološke koncepte (grad, kultura, svakodnevica, zajednica, identitet, prostor/mjesto, pripadnost) kojima zahvaća i legitimira vlastito istraživanje.

U drugome dijelu knjige, naslovljenome "Novi Zagreb: proizvodnja grada u drugoj polovici 20. stoljeća", autorica uprizoruje nastanak Novoga Zagreba, osobito se pritom usredotočujući na mnogostruke i raznolike čimbenike koji su utjecali na izgled i razvoj pojedinih naselja toga dijela grada, a posljedično i na još uvijek žive predodžbe koje se u svakodnevnome diskursu katkad vezuju uz taj dio grada ili njegove pojedine četvrti. Kritika načina izgradnje – koji je slijedio u pojedinim segmentima kontradiktornu logiku valorizacije odnosa funkcionalnosti prema ostalim potrebama stanovnika naselja – nastala iz očista sociologije, urbanizma i povijesti umjetnosti, pozornost je usmjeravala pitanjima mogućnosti intervencije u bezlični prostor kao potencijal za stvaranje osjećaja ljudske privrženosti životnoj okolini. Nasuprot tomu, a u kontekstu antropološkog poimanja grada kao društvenokulturne konstrukcije, a čovjeka kao graditelja kulture, autorica kontekstualizira društvene činjenice, posežući pritom za osobnim, individualnim i svakodnevnim ljudskim iskustvom kao jezgrom oko koje nastaje specifičan odnos čovjeka i prostora. U središtu je to treće cjeline knjige – "Novi Zagreb: društveno-kulturna konstrukcija grada" – gdje Gulin Zrnić, osim na institucionalizirane, mjesno i interesno obilježene zajednice kao promotore lokalne pripadnosti, pozornost usredotočuje na svakodnevne narativne i društvene prakse unutar i posredovanjem kojih se odigravaju procesi izgradnje zajednice i stvaranja mjesta kao simboličke transformacije prostora. Odrastanje, dugotrajnost boravka na istoj lokaciji, dijeljenje sličnih iskustava, upisivanje sjećanja u prostor i integriranost u društvene mreže u naselju, neki su od procesa iz kojih autorica iščitava specifičnu, simboličku vezanost ljudi uz mjesto. Oni su i ishodišne točke

stvaranju interesno i teritorijalno obilježenih društvenih mreža, odnosno zajednica, a potencijal nastanka, mijena i održivosti takvih oblika društvenosti osobito je potenciran dugotrajnošću boravka i svakodnevnom uporabom istoga prostora, odnosno "iskustvenom istošću". Međutim, da je odnos između čovjeka i prostora složen, višedimenzionalan, dinamičan i društveno-kulturno konstruiran, svjedoče zorno primjeri triju priča stanovnika Travnoga, koje autorica ispisuje, potkrjepljuje dijelovima drugih kazivanja i interpretira u zadnjem dijelu ove cjeline.

Završni dio knjige (kojemu slijedi slikovni prilog i sažetak na engleskome jeziku), naslovljen "Iskustva grada", cjelina je u kojoj autorica, sažimajući i zbrajajući prethodne spoznaje o simboličkoj usidrenosti pojedinaca u prostor i zajednice, naglašava pitanje urbanoga pripadanja. Dovodeći ga u vezu s konceptima doma i zavičaja s jedne, te s vlastitim terenskim spoznajama s druge strane, još jednom ističe važnost urbanoga lokaliteta kao značenjskog i iskustvenog okvira života.

Studija Valentine Gulin Zrnić mnogobrojne će čitatelje nesumnjivo pronaći među stanovnicima Novoga Zagreba, možebitno i služeći nekima od njih kao predmet još jedne *kvartovske spike*. Stručnoj će pak javnosti zanimljivom biti vjerojatno ponajviše zbog metodoloških, teorijskih i analitičkih premisa kojima autorica etnologiji (i antropologiji) – svjesna njezine sve intenzivnije okupiranosti širokim rasponom pitanja povezanih uz globalizaciju i deterritorijalizaciju – vraća pomalo zanemarenu važnost fizičkoga prostora u oblikovanju identiteta i zajednica.

Na koncu, osim interdisciplinarnosti istraživačkoga pristupa kao obilježja *Kvartovske spike* valja naglasiti i kako je autorica, primarnom usredotočenošću na urbani lokalitet te teorijskom aparaturom i analitičkim promišljanjem napravila bitan korak u hrvatskoj etnologiji prema etabliranju područja koje se već nekoliko desetljeća u inozemnim etnologijama/antropologijama uobičajilo nazivati urbanom etnologijom/antropologijom, ili etnologijom/antropologijom grada.

Ana-Marija VUKUŠIĆ

Turist kao gost – Prilozi kulinarskom turizmu, ur. Nives Rittig-Beljak i Melanija Belaj, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb 2009., 137 str. (Biblioteka Nova etnografija)

Suvremeni turist u potrazi za novim iskustvima i doživljajima teži upoznavanju baštine na destinaciji koju je posjetio, ne zadovoljava se više pukim obilascima i promatranjem, već priželjkuje aktivno uključivanje u život sredine. Kulinarski i agroturizam pokazali su se vrlo atraktivnim oblicima turističke ponude koji pružaju nove i raznovrsne mogućnosti upoznavanja tradicijske kulture. Turist se dočekuje kao gost pa se prisnom interakcijom s domaćinima, kušanjem hrane i/ili uključivanjem u neku od agronomskih djelatnosti upoznaje s dijelom kulturne baštine kraja koji posjećuje. Prepoznavši taj novi trend sljubljanja turističke i kulinarske ponude, kao i potrebu njegova propitivanja, analiziranja i unaprjeđenja, Nives Rittig Beljak i Mirjana Randić su organizirale okrugli stol s temom "Turist za stolom: tradicionalna